Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ELEANOR SHARPSTON
esitatud 5. juulil 2018 [1]

Kohtuasi C-305/17

FENS spol. s r.o.
versus
Slovenská republika – Úrad pre reguláciu sieťových odvetví

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Okresný súd Bratislava II (Bratislava II piirkondlik kohus, Slovakkia))

Kaupade vaba liikumine – Eksporditollimaksud – Tollimaksuga samaväärse toimega maksud – Riigimaksud – Elektrienergia edastamise võrguteenuste maks

1. Käesolev eelotsusetaotlus käsitleb ühte siseturu tugisammastest, nimelt kaupade vaba liikumist. Esitatud küsimused on seotud selle vabaduse sisemise ja välimise mõõtme tuumaga – tolliliiduga. Käesoleva kohtuasja eriline tähtsus seisneb selles, et see annab Euroopa Kohtule võimaluse vaadata spetsiifilises elektrituru kontekstis üle siseturu kaks klassikalist elementi, milleks on tollimaksuga samaväärse toimega maksud ning riigimaksude eeskirjad.

Õiguslik raamistik

Euroopa Liidu toimimise leping

2. ELTL artikli 28 lõikes 1 on sätestatud, et „[l]iit hõlmab tolliliitu, mis laieneb kogu kaubavahetusele ning millega kaasneb impordi- ja ekspordimaksude ja kõigi samaväärse toimega maksude keelustamine liikmesriikide vahel, samuti ühise tollitariifistiku vastuvõtmine nende suhetes kolmandate riikidega“.

3. ELTL artiklis 30 on sätestatud, et „[l]iikmesriikide vahel on keelatud impordi- ja ekspordimaksud ja samaväärse toimega maksud. See keeld kehtib ka fiskaalsete tollimaksude suhtes“.

4. ELTL artiklis 110 on sätestatud, et „[ü]kski liikmesriik ei kehtesta teiste liikmesriikide toodetele mingeid otseseid ega kaudseid riigimakse, mis on suuremad samasugustele kodumaistele toodetele kehtestatud otsestest või kaudsetest maksudest“.

1 Algkeel: inglise.

Direktiiv 2003/54

5. Direktiiviga 2003/54 kehtestati elektrienergia tootmise, edastamise, jaotamise ja tarnimise ühiseeskirjad [2].

6. Artikli 2 punktis 3 oli sätestatud: „edastamine – elektrienergia transport vastastikku seotud ülikõrgepinge- ja kõrgepingevõrkudes, mille eesmärk on edastada see lõpptarbijatele või jaotajatele, kuid mitte tarnimine“.

7. Artikli 9 punktis c oli sätestatud, et edastusvõrgu halduri kohustuseks on „tagada elektrisüsteemi turvalisus, usaldusväärsus ja tõhusus“. Sellega seoses „[e]dastusvõrgu haldurite vastuvõetavad elektrivõrgu tasakaalustamise eeskirjad peavad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad ning sisaldama eeskirju, mis maksustavad nende võrkude kasutajaid energia tasakaalustamata tarvitamise eest“. [3]

Direktiiv 2005/89

8. Direktiiviga 2005/89 on kehtestatud meetmed, mille eesmärk on tagada elektrienergia varustuskindlus ja selle tulemusena elektrienergia siseturu tõrgeteta toimimine ning tagada elektritootmisvõimsuse piisav tase, nõudluse ja pakkumise piisav tasakaal ja siseturu arenguks vajalik liikmesriikide võrkudevaheliste ühenduste asjakohane tase. Samuti kehtestatakse sellega raamistik, mille piires liikmesriigid määratlevad läbipaistvad, stabiilsed ja mittediskrimineerivad elektrienergia varustuskindluse poliitikad, mis vastavad elektrienergia konkurentsivõimelise siseturu nõuetele. [4]

9. Selle direktiivi artikli 5 kohaselt võtavad liikmesriigid asjakohaseid meetmeid, et säilitada elektrienergia nõudluse ja tootmisvõimsuste olemasolu vahelist tasakaalu.

Riigisisene õigus

10. Slovaki Vabariigi valitsuse määruse nr 317/2007, millega kehtestatakse elektrituru toimimise eeskirjad (Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 317/2007 Z. z., ktorým sa ustanovujú pravidlá pre fungovanie trhu s elektrinou; edaspidi „elektrimäärus“), kohtuasjas asjakohasel ajal kehtinud artikli 12 lõige 9 nägi ette, et elektrienergia eksportimise korral pidi eksportija maksma maksu võrguteenuste eest, kui ta ei suutnud tõendada, et eksporditav elektrienergia oli varem imporditud selle õigusakti määratluse kohaselt „kõnealusele territooriumile“. [5]

Faktilised asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

11. Käesoleval ajal põhikohtuasjas hagejaks olev FENS spol. S.r.o. on selles menetluses algse hageja Korlea Invest a.s. (edaspidi „Korlea“) õigusjärglane.

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivi 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ (ELT 2003, L 176, lk 37; ELT eriväljaanne 12/02, lk 211), artikkel 1. See direktiiv tunnistati kehtetuks ja asendati alates 3. märtsist 2011 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiviga 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju (ELT 2009, L 211, lk 55).

3 Artikli 11 lõige 7.

4 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. jaanuari 2006. aasta direktiivi 2005/89/EÜ elektrienergia varustuskindluse ja infrastruktuuriinvesteeringute kohta (ELT 2006, L 33, lk 22) artikkel 1.

5 See tähendab Slovaki Vabariigi territoorium, kus edastusvõrgu või jaotusvõrgu haldur pidi tagama elektrienergia edastamise või jaotamise (elektrienergia seaduse nr 251/2012, millega muudetakse ja täiendatakse teatavaid seadusi (Zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov), artikli 2 punkt a).

12. Korleal oli luba tegutseda tarnijana Slovakkia elektrienergia sektoris ning tema tegevus hõlmas elektrienergia ostmist, turustamist ja eksporti. Selle raames sõlmis ta äriühinguga Slovenské elektrárne a.s. (Slovakkia äriühing, mis tegutseb elektrienergia tootmise sektoris) elektrienergia müügi ja ostu raamlepingu, mis jõustus 15. augustil 2006, ning üksikuid elektrienergia tarnimise lepinguid. 16. jaanuaril 2008 sõlmis Korlea äriühinguga Slovenská elektrizačná prenosová sústava a.s. (Slovakkia äriühing, mis haldab riigisisest elektrienergia põhivõrku) edastamislepingu, mis käsitles ühendusliinide kaudu elektrienergia edastamist ning edastamisteenuste haldamist ja osutamist. Selle edastamislepingu kohaselt pidi Korlea tasuma elektrienergia eksportimisega seotud võrguteenuste osutamise eest maksu, mis arvutati elektrimääruse artikli 12 lõike 9 kohaselt, kui ta ei tõenda, et eksporditav elektrienergia oli kõigepealt imporditud Slovakkia territooriumile.

13. Korlea maksis võrguettevõtjale 6 815 853,415 eurot, mis kujutab endast maksu elektrienergia eksportimisega seotud võrguteenuste eest ajavahemikul 1. jaanuarist 2008 kuni 31. detsembrini 2008. See summa arvutati Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (energiaamet; edaspidi „ÚRSO“), mis on põhikohtuasjas kostja koos Slovaki Vabariigiga, 4. detsembri 2007. aasta otsuse alusel.

14. Korlea nõudis 13. oktoobri 2008. aasta kirjaga, et võrguettevõtja ja pädev asutus peataksid maksu sissenõudmise ja tagastaksid juba tasutud summad. Võrguettevõtja keeldus sellest oma 30. oktoobri 2008. aasta kirjaga.

15. Korlea esitas ÚRSO vastu kahju hüvitamise hagi. Ta väitis, et võrguteenuste osutamise maksul on tollimaksuga samaväärne toime. Seda nõuti ainult Slovakkias toodetud ja eksporditud elektrienergialt ning mitte varem Slovakkiasse imporditud ja seejärel eksporditud elektrienergialt. ÚRSO väitel oli tegemist ajutise maksuga, mille eesmärk oli tagada Slovakkia energiavõrgu töökindlus, usaldusväärsus ja stabiilsus.

16. Hagi jäeti 4. veebruari 2011. aasta kohtuotsusega rahuldamata. Korlea esitas apellatsioonkaebuse Krajský súd'ile (maakonnakohus, Slovakkia), kes tühistas nimetatud kohtuotsuse ja saatis asja tagasi Okresný súd Bratislava II-le (Bratislava II piirkondlik kohus, Slovakkia; edaspidi „eelotsusetaotluse esitanud kohus“).

17. Eeltoodud taustal soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus kindlaks teha, kas elektrimääruse artikli 12 lõige 9 on kooskõlas ELTL artiklitega 28 ja 30. Seetõttu esitas ta eelotsuse saamiseks järgmised küsimused:

„1. Kas ELTL artiklit 30 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugune liikmesriigi õigusnorm nagu [elektrimääruse] artikli 12 lõige 9, millega on nähtud ette erimaks elektrienergia eksportimise eest Slovaki Vabariigi territooriumilt kas Euroopa Liidu liikmesriikidesse või kolmandatesse riikidesse, kui elektrienergia eksportija ei tõenda, et eksporditav elektrienergia imporditi Slovaki Vabariigi territooriumile, see tähendab maks, mida kohaldatakse ainult Slovaki Vabariigi territooriumil toodetud ja sealt eksporditava elektrienergia suhtes?

2. Kas niisugune maks, nagu on kehtestatud elektrimääruse artikli 12 lõikega 9, see tähendab maks, mida kohaldatakse ainult Slovaki Vabariigis toodetud ja samal ajal Slovaki Vabariigi territooriumilt eksporditava elektrienergia suhtes – olenemata sellest, kas seda eksporditakse kolmandatesse riikidesse või Euroopa Liidu liikmesriikidesse –, kujutab endast samuti tollimaksuga samaväärse toimega maksu ELTL artikli 28 lõike 1 tähenduses?

3. Kas niisugune siseriiklik õigusnorm nagu elektrimääruse artikli 12 lõige 9 on kooskõlas ELTL artiklis 28 sätestatud kaupade vaba liikumise põhimõttega?“

18. Kirjalikud seisukohad on esitanud FENS, Madalmaade ja Slovakkia valitsus ning Euroopa Komisjon. FENS ja komisjon esitasid suulisi seisukohti kohtuistungil 19. aprillil 2018.

Hinnang

Sissejuhatavad märkused

Elektrienergia kui „kaup“

19. Et toode kuuluks ELTLi kaupade vaba liikumise sätete kohaldamisalasse, peab see liigituma „kaupade“ kategooriasse. Euroopa Kohus on määratlenud „kaubad“ kui „tooted, mida saab rahas hinnata ning mis võivad sellisena olla kaubandustehingute esemeks“.[6]

20. Samuti on Euroopa Kohus juba otsustanud, et vaatamata oma mittemateriaalsele olemusele kujutab elektrienergia endast ELTL tähenduses „kaupa“.[7] Sellest tuleneb, et elektrienergia suhtes kehtivad aluslepingu sätted kaupade vaba liikumise ja tolliliidu kohta.

21. Samuti on Euroopa Kohus juba otsustanud, et maks, mida ei tasuta toote kui sellise, vaid selle tootega seotud vajaliku tegevuse (näiteks käesolevas asjas võrguteenused) pealt, võib kuuluda kaupade vaba liikumise sätete kohaldamisalasse. Kui kõnealune lisatasu arvutatakse ülekantud kilovatt-tundide arvu alusel ning mitte elektrienergia ülekande kauguse või mis tahes muu kriteeriumi alusel, mis on otseselt seotud ülekandega, tuleb seda lugeda määratuks asjaomasele tootele endale.[8]

Kohaldatav õigus

22. Asjaolu, et liikmesriigi kohus on eelotsusetaotluses vormiliselt viidanud liidu õiguse teatavatele sätetele, ei takista Euroopa Kohut esitamast sellele kohtule kogu tõlgenduslikku teavet, mis võib viimasel aidata menetletavat kohtuasja lahendada, olenemata sellest, kas liikmesriigi kohus on neile aspektidele oma küsimustes viidanud või mitte. Sellisel juhul on Euroopa Kohtu ülesanne tuletada liikmesriigi kohtu esitatud aspektide kogumist ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest need liidu õiguse aspektid, mida on vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada.[9]

23. Käesolevas asjas nähtub eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasjas esitatud hagis soovib FENS sisuliselt saada hüvitist kahju eest, mis Korleal väidetavalt tekkis, kuna ta maksis elektrienergia ekspordiga seotud võrguteenuste eest maksu. Eelotsusetaotluse esitanud kohus keskendub sellele, kas kõnealuse maksu kehtestanud elektrimääruse sätted on kooskõlas ELTL artiklitega 28 ja 30.[10]

24. Ent kui võtta arvesse põhikohtuasja vaidluse eset, siis on kohane kaaluda, kas asjakohased võivad olla ka muud esmase või teisese õiguse sätted, nimelt ELTL artikkel 110 ning direktiivid 2003/54 ja 2005/89.

25. Sellega seoses väidab Madalmaade valitsus, et vaidlusaluse maksu suhtes on kohaldatav direktiivi 2003/54 artikli 11 lõige 7, mis lubab tasu võtmist edastusvõrgu tasakaalustamiseks. Seega tuleb kõnealuse maksu kooskõla liidu õigusega analüüsida selle direktiivi ja mitte liidu esmase õiguse alusel.

6 10. detsembri 1968. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, 7/68, EU:C:1968:51, lk 428.

7 Vt mh 27. aprilli 1994. aasta kohtuotsus Almelo, C-393/92, EU:C:1994:171, punkt 28.

8 Vt selle kohta 17. juuli 2008. aasta kohtuotsus Essent Netwerk Noord jt, C-206/06, EU:C:2008:413, punktid 43 ja 44 ning seal viidatud kohtupraktika.

9 Vt nt 29. septembri 2016. aasta kohtuotsus Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, punkt 43.

10 Asjakohasel ajal ELTL veel ei kehtinud. Ent kuna asjakohaste sätete sisu ei ole muutunud, viitan hõlpsuse huvides ELTL ja mitte EÜ asutamislepingu sätetele.

26. Euroopa Kohus on leidnud, et juhul, kui teatud valdkond on liidu tasandil ammendavalt ühtlustatud, tuleb seda puudutavat siseriiklikku meedet hinnata selle ühtlustamismeetme sätete ja mitte esmase õiguse normide alusel.[11] Kaupade vaba liikumise osas on kohtupraktikas seda põhimõtet tunnustatud seoses ELTL artiklitega 34–36, mis käsitlevad koguselisi impordi- ja ekspordipiiranguid liikmesriikide vahel.[12] Sellest Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et kui Madalmaade valitsuse seisukoht on õige, siis tuleks lähtuda direktiivi 2003/54 normidest ja mitte kaupade vaba liikumise sätetest.

27. Kohe tekivad aga raskused seoses sellega, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole andnud Euroopa Kohtule vajalikku teavet, kas vaidlusaluse maksu kehtestanud meede on seotud mõne direktiivi 2003/54 konkreetse sättega. Kui see peaks olema nii, siis on Euroopa Kohus pädev tõlgendama direktiivi 2003/54, et määrata kindlaks, kas selle direktiiviga ette nähtud ühtlustamine on ammendav, mis välistab vaidlusaluste siseriiklike normide ja ELTL artiklite 28 ja 30 vastuolu analüüsimise.

28. Sellise hinnangu andmiseks analüüsib Euroopa Kohus ühtlustava meetme vastuvõtmise konteksti, selle laadi, eesmärke ning sisu.[13]

29. Elektrienergia siseturu loomine on jätkuv protsess. Asjakohasel ajal kohaldatav direktiiv 2003/54 oli teine samm selles suunas, kuivõrd sellega asendati esimene selle valdkonna õigusakt, nimelt direktiiv 96/92.[14] Direktiivi 2003/54 eesmärk oli tagada võrdne mänguruum kõigile turuosalistele.[15] Ent selle direktiiviga ei viidud lõpule elektrienergia siseturu loomist ning see tunnistati kehtetuks direktiiviga 2009/72.[16] Ka see direktiiv kuulub omakorda asendamisele, et komisjoni sõnul „kohandada kehtivaid turueeskirju uute turuolukordadega, võimaldades elektril vabalt liikuda sinna, kus ja millal seda kõige enam vajatakse, moonutusteta hinnasignaalide kaudu“.[17]

30. Seega kõneleb direktiivi 2003/54 vastuvõtmise protsess jätkuvast lõpetamata ühtlustamisest ja mitte ammendavast ühtlustatusest.

31. Lisaks näib mulle, et direktiivide ühtlustav laad (ühtlustava meetmena, mis annab ELTL artikli 288 kohaselt liikmesriikidele valiku nõutava tulemuse saavutamise vormi ja meetodite osas) räägib tugevalt vastu järeldusele, et nende direktiividega on püütud elektriturgu ammendavalt ühtlustada.[18] Direktiivi 2003/54 puhul kinnitab seda seisukohta selle direktiivi õiguslik alus, milleks on aluslepingu artiklid ettevõtlusvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse kohta koos praeguse ELTL artikliga 114, mis käsitleb õigusaktide ühtlustamist. Kohtuistungil väljendas komisjon samuti seisukohta, et selle direktiiviga on taotletud osalist ühtlustamist.

32. Mis puudutab direktiivi 2003/54 eesmärki ja sisu, siis selle meetmega on kehtestatud elektrienergia tootmise, edastamise, jaotamise ja tarnimise ühiseeskirjad.[19]

11 1. juuli 2014. aasta kohtuotsus Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika.

12 Vt mh 1. juuli 2014. aasta kohtuotsus Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, punkt 57 jj ja seal viidatud kohtupraktika; 11. detsembri 2003. aasta kohtuotsus Deutscher Apothekerverband, C-322/01, EU:C:2003:664, punktid 64 ja 65 ning seal viidatud kohtupraktika.

13 Vt selle kohta 13. detsembri 2001. aasta kohtuotsus DaimlerChrysler, C-324/99, EU:C:2001:682, punkt 42.

14 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/92/EÜ elektrienergia siseturu ühiseeskirjade kohta (EÜT 1997, L 27, lk 20).

15 Komisjoni arvamus EÜ asutamislepingu artikli 251 lõike 2 kolmanda lõigu punkti c alusel Euroopa Parlamendi muudatuste kohta nõukogu ühises seisukohas seoses ettepanekuga, mis puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ, millega muudetakse komisjoni ettepanekut EÜ asutamislepingu artikli 250 lõike 2 alusel, 23. juuli 2003, KOM(2003) 429 (lõplik).

16 Direktiivi 2009/72 põhjendused 2 ja 4.

17 Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju (uuestisõnastamine), 30. november 2016, COM(2016) 864 final, lk 4.

18 Ma ei väida siin siiski, et direktiivi alusel ühtlustamine ei võiks kunagi olla selline, et välistab selle direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate riigisiseste õigusnormide ja esmase õiguse kooskõla hindamise. See oleks vastuolus Euroopa Kohtu lähenemisega 12. oktoobri 1993. aasta kohtuotsuses Vanacker ja Lesage, C-37/92, EU:C:1993:836.

19 Artikkel 1.

33. Selleks on direktiivis 2003/54 sätestatud, et liikmesriigid määravad edastusvõrgu haldurid, kes võivad kehtestada elektrivõrkude tasakaalustamiseks ja selle tarvis nende võrkude kasutajate maksustamiseks objektiivseid, läbipaistvaid ja mittediskrimineerivaid eeskirju. Nende teenuste eeskirjad ja tariifid tuleb kehtestada mittediskrimineerival ja kulupõhisel viisil ning need avaldatakse.[20] Liikmesriikide määratud reguleerivad asutused vastutavad vähemalt edastamistariifide arvutamise või kehtestamise aluseks oleva metoodika kehtestamise või heakskiitmise eest enne tingimuste jõustumist.[21]

34. Mis puudutab direktiivi eesmärki ja sisu, siis need on minu meelest lähedal sellele, mida saab pidada täielikuks ühtlustamiseks. Ent edastamistariifide osas on pädeval asutusel kaalutlusruum. Seetõttu ma ei leia, et nende sätetega loodud ühtlustatus oli piisavalt täielik, et välistada selle kaalumist, kas põhikohtuasjas asjakohased õigusnormid on kooskõlas ELTL artiklitega 28 ja 30.

35. Ka kohtupraktika viitab selles suunas. Nii on Euroopa Kohus tõlgendanud rohelise elektrienergia vaba edastamist käsitlevate riigisiseste meetmete kooskõla hindamiseks direktiivi 2003/54 sätteid koos kaupade vaba liikumise sätetega.[22] Sellest järeldub, et Euroopa Kohus *ei* leidnud selles kontekstis, et direktiiviga 2003/54 loodud ühtlustamine oleks ammendav.[23]

36. Olen seetõttu seisukohal, et direktiiviga 2003/54 kehtestatud ühtlustatuse tasemega ei oleks vastuolus selle kaalumine, kas vaidlusalused õigusnormid on kooskõlas esmase õigusega ja eelkõige ELTL artiklitega 28 ja 30. Nende sätete põhimõtteline tähtsus on selline, et aluslepinguga on püütud vältida nende igasugust rakendamata jätmist, hoides ära neist kõrvalekaldumist tolli- või muude maksudega.[24]

37. Sama põhjendus on minu meelest kasutatav ka seoses direktiiviga 2005/89, millele Slovakkia valitsus viitas, kui põhjendas vaidlusalust maksu kui sellist, mis on kehtestatud, et tagada tarnekindlus ja investeerimine taristusse.

38. Direktiiv 2005/89 võeti vastu samas kontekstis nagu direktiiv 2003/54 ja see on samasugust õiguslikku laadi (vt käesoleva ettepaneku punktid 29–31 ning direktiivi 2005/89 põhjendused 1 ja 3).

39. Direktiiviga 2005/89 püütakse tagada tõeliselt toimiva integreeritud elektrituru stabiilne raamistik, milles kehtivad tarnete ja investeeringute tagamiseks turuosalistele õiged stiimulid.[25] Selleks kehtestab direktiiv raamistiku, mille piires liikmesriigid määratlevad läbipaistvad, stabiilsed ja mittediskrimineerivad elektrienergia varustuskindluse poliitikad, mis vastavad elektrienergia konkurentsivõimelise siseturu nõuetele.[26] Slovakkia valitsuse viidatud artikli 5 kohaselt võtavad liikmesriigid „asjakohaseid meetmeid“. Näib, et liikmesriikidele on jäetud selles kontekstis kaalutlusruum, ning järelikult ei ole ühtlustamine täielik.

40. Seetõttu olen käesoleva ettepaneku punktides 35 ja 36 viidatud Euroopa Kohtu praktikat arvestades seisukohal, et direktiiviga 2005/89 kehtestatud ühtlustamisega ei ole vastuolus selle kaalumine, kas vaidlusaluste laadsed õigusnormid on kooskõlas esmase õigusega ja eelkõige ELTL artiklitega 28 ja 30.

20 Artikli 11 lõige 7.

21 Artikli 23 lõige 2.

22 29. septembri 2016. aasta kohtuotsus Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, punkt 119.

23 Kohtuasjas, mis käsitles Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiivi 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2009, L 140, lk 16), millega kehtestati ühine raamistik taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamiseks, leidis Euroopa Kohus samamoodi, et selle direktiiviga taotletud ühtlustamine ei olnud selline, mis välistaks uurimise, kas riigisisene regulatsioon, mis võib takistada rohelise elektrienergia importi teistest liikmesriikidest, on kooskõlas ELTL artikliga 34. Vt 1. juuli 2014. aasta kohtuotsus Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, punktid 56–64.

24 Nende sätete põhimõttelise rolli kohta vt 1. juuli 1969. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Itaalia, 24/68, EU:C:1969:29, punktid 4 ja 5.

25 Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta elektrienergia varustuskindluse ja infrastruktuuriinvesteeringute kohta (SEK(2003) 1368), 10. detsember 2003, KOM(2003) 740 (lõplik), lk 2.

26 Artikli 1 lõige 2.

Esitatud küsimused

41. Oma kolme küsimusega, mida on kõige parem käsitleda koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt kindlaks teha, kas selline maks, mis on kehtestatud elektrimääruse artikli 12 lõike 9 alusel võrguteenuste osutamise eest seoses elektrienergia ekspordiga, on tollimaksuga samaväärse toimega maks ning on seetõttu keelatud kaupade vaba liikumist tagavate sätetega ning konkreetsemalt ELTL artiklitega 28 ja 30.

42. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et põhikohtuasjas vaidlusalust maksu nõutakse olenemata sellest, kas elektrienergiat eksporditakse teistesse liikmesriikidesse või kolmandatesse riikidesse.

ELTL artiklite 28 ja 30 kohaldamine ekspordimaksudele kolmandatesse riikidesse eksportimise korral

43. ELTL artikli 28 lõikes 1 on sätestatud aluspõhimõtted, mis puudutavad kaupade vaba liikumist ja tolliliitu nii selle sisemiste kui ka välimiste mõõdete osas. ELTL artikkel 30 käsitleb tolliliidu sisemisi aspekte: impordi- ja ekspordimaksude ning samaväärse toimega maksude keeldu liikmesriikide vahel.[27]

44. Kas põhikohtuasja faktilised asjaolud kuuluvad täielikult ELTL artikli 28 lõike 1 ja artikli 30 kohaldamisalasse? Vaidlusalune maks võib olla hõlmatud artikliga 30 sedavõrd, kui ta puudutab teistesse liikmesriikidesse eksporditavat elektrienergiat. Mis puudutab kaubavahetust kolmandate riikidega, siis ei sisalda ELTL mingeid konkreetseid sätteid, mis oleksid sarnased nendega, mis keelavad tollimaksuga samaväärse toimega maksud liikmesriikidevahelises kaubanduses. Seega tekib küsimus, kas nendega samaväärse toimega maksud on keelatud ka kaubavahetuses nende riikidega.

45. Euroopa Kohus on EMÜ asutamislepingu artiklile 9 (praegu ELTL artikkel 28) ja ühisele kaubanduspoliitikale viidates leidnud, et nii liidu tolliterritooriumi kui ka ühise kaubanduspoliitika ühtsus saaksid tõsiselt kahjustada, kui liikmesriikidel lubataks ühepoolselt kehtestada tollimaksuga samaväärse toimega makse kolmandatest riikidest pärineva *impordi* suhtes.[28]

46. See järeldus kehtib minu meelest loogiliselt ka tollimaksuga samaväärse toimega *ekspordi*maksude suhtes seoses ekspordiga kolmandatesse riikidesse.

47. ELTL artikli 207 kohaselt rajaneb ühine kaubanduspoliitika ühtsetel põhimõtetel, eriti mis puudutab muu hulgas ekspordipoliitikat. Ühenduse tolliseadustikus on imporditollimaks ja eksporditollimaks võrdselt ja identselt määratletud selliselt, et need hõlmavad nii tollimakse kui ka tollimaksuga samaväärse toimega makse, mis tuleb tasuda seoses kauba impordiga ja ekspordiga.[29] Seadustiku artikli 161 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud, et liidu kaupa võimaldab liidu tolliterritooriumilt välja viia ekspordiprotseduur ning et eksport hõlmab muu hulgas eksporditollimaksude kohaldamist (vajaduse korral).

27 Kohtupraktikas on leitud, et mõlemas neis sätetes sätestatud keeldudel on vahetu mõju. Vt selle kohta 17. detsembri 1970. aasta kohtuotsus SACE, 33/70, EU:C:1970:118, punkt 10, milles Euroopa Kohus otsustas, et alates üleminekuperioodi lõpust (1. juulil 1968) on EMÜ asutamislepingu artiklites 9 ja 13 (nüüd ELTL artiklid 28 ja 30) sätestatud keelul selle loomusest tulenevalt vahetu mõju.

28 5. oktoobri 1995. aasta kohtuotsus Aprile, C-125/94, EU:C:1995:309, punkt 34.

29 Artikli 4 punktid 10 ja 11 nõukogu 12. oktoobri 1992. aasta määruses (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (EÜT 1992, L 302, lk 1; ELT eriväljaanne 02/04, lk 307), mida viimati muudeti nõukogu 20. novembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1791/2006, millega kohandatakse teatavaid määrusi ja otsuseid kaupade vaba liikumise, isikute vaba liikumise, äriühinguõiguse, konkurentsipoliitika, põllumajanduse (sealhulgas veterinaar- ja fütosanitaarõigusaktid), transpordipoliitika, maksustamise, statistika, energeetika, keskkonna, justiits- ja siseküsimustes tehtava koostöö, tolliliidu, välissuhete, ühise välis- ja julgeolekupoliitika ning institutsioonide valdkondades seoses Bulgaaria ja Rumeenia ühinemisega (ELT 2006, L 363, lk 1). See määrus tunnistati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 450/2008, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (ajakohastatud tolliseadustik) (ELT 2008, L 145, lk 1), mis on osaliselt kohaldatav alates 24. juunist 2008. Artikli 4 punktid 15 ja 16, milles määratletakse impordi- ja ekspordimaksud ning samuti enamik teisi sätteid, mis käsitlevad eksporti tolliterritooriumilt, ei jõustunud sel ajal (määruse artikli 188 lõiked 1 ja 2). See määrus tunnistati omakorda kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrusega (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT 2013, L 269, lk 1).

48. Lisaks leidis Euroopa Kohus oma kõige esimeses arvamuses, mis käsitles (praegust) ELTL artikli 218 lõiget 11, et ekspordipoliitika kuulub (tollase nimetusega) ühenduse volituste hulka.[30] See põhjenduskäik on kooskõlas Rooma lepinguga loodud tolliliidu ülesehitusega. Aluslepingud volitavad Euroopa Liitu ja tema institutsioone kaitsma Euroopa Liidu väliseid ärihuve. Kui liikmesriikidel oleks võimalik Euroopa Liidu tegevusega paralleelselt viia suhetes välismaailmaga ellu omaenda kaubanduspoliitikat (ja sellega seoses tõesti tegutseda omaenese huvides), satuks see põhifunktsioon ohtu.[31] Käesoleval ajal kinnitavad ELTL artikli 3 lõike 1 punktid a ja e sõnaselgelt Euroopa Liidu ainupädevust tolliliidu ja ühise kaubanduspoliitika osas.

49. Sellest tuleneb, et liikmesriigid ei või ühepoolselt kehtestada tollimaksudega samaväärse toimega makse ekspordi suhtes kolmandatesse riikidesse. Kui põhikohtuasjas vaidluse all olev maks peaks liigitatama selliseks maksuks, oleks see seega keelatud olenemata sellest, kas see puudutab eksporti liikmesriikidesse või kolmandatesse riikidesse.[32]

Liigitamine tollimaksuga samaväärse toimega maksuks

50. Aluslepinguga püüti anda eeskirjale, mis kõrvaldab tollimaksud ja samaväärse toimega maksud, üldine kohaldamisala ja mõju mitte ainult selleks, et kõrvaldada nende kaitsev iseloom, vaid ka selleks, et tagada kaupade vaba liikumine. Tollimaksude keelu laiendamine samaväärse toimega maksudele on mõeldud täiendama sellistest maksudest põhjustatud kaubandustõkete keeldu, suurendades selle tõhusust. Mõistet „tollimaksuga samaväärse toimega maks“ ei ole esmases õiguses määratletud, ent seda on kohtupraktikas tõlgendatud Euroopa integratsiooni varastest päevadest alates järgmiselt: 1) kas või tühine rahaline kohustus, hoolimata selle nimetusest ja kohaldamise viisist; 2) mis kehtib nii kodumaiste kui ka välismaiste toodete suhtes; 3) asjaolu tõttu, et neid toimetatakse üle piiri. Asjasse ei puutu see, kas seda maksu nõutakse riigi huvides või kas sellel on diskrimineeriv või kaitsev mõju.[33]

51. Käesolevas asjas vajab selgitamist mõiste „tollimaksuga samaväärse toimega maks“ kolmas element, nimelt see, et seda maksu nõutakse asjaolu tõttu, et kaupu toimetatakse üle piiri.

52. Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab, et kõnealuse maksuga on maksustatud ainult Slovakkias toodetud ja seejärel eksporditud elektrienergia. Maksu ei kohaldata sellise eksporditud elektrienergia suhtes, mis ei ole Slovakkias toodetud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole viidanud mingile samaväärsele maksule, millega oleks maksustatud Slovakkias toodetud ja seal tarbitud elektrienergia. Kui on seega tuvastatud, et selle maksuga on maksustatud ainult Slovakkiast eksporditud ning mitte Slovakkias tarbitud elektrienergia, siis piisab sellest, et järeldada, et maksustatav teokoosseis on piiri ületamine.

53. Ent Slovakkia valitsus väitis oma kirjalikes seisukohtades, et elektrimääruse kohaselt peab Slovakkias tarbitud elektrienergia pealt sama maksu tasuma lõpptarbija või -klient ja (ainult teatavatel juhtudel) elektrienergia tootja ja jaotusvõrgu haldur, olenemata elektrienergia päritolust (kas see on toodetud riigisiseselt või imporditud).[34]

54. Kui see peaks olema nii, siis kas on võimalik jääda seisukohale, et selle maksu maksustatav teokoosseis on piiri ületamise fakt?

30 11. novembri 1975. aasta arvamus 1/75(OECD kokkulepe. Kohalike kulude norm), EU:C:1975:145, lk 1362.

31 Vt minu arvamus 2/15 (Vabakaubandusleping Singapuriga), EU:C:2016:992, punkt 96.

32 Siin tuleb eristada ühelt poolt neid tollimakse ja samaväärse toimega makse, mida kohaldatakse teistesse liikmesriikidesse eksporditavatele kaupadele, ja teiselt poolt neid, mida kohaldatakse kolmandatesse riikidesse eksporditavatele kaupadele, mis seega lahkuvad Euroopa Liidu tolliterritooriumilt: esimeste suhtes kehtib absoluutne keeld, mida kohaldatakse nii liikmesriikide kui ka liidu institutsioonide suhtes (ELTL artikkel 30), samas kui viimased on keelatud ainult liikmesriikidele, kuna nad kuuluvad Euroopa Liidu ainupädevusse.

33 Vt selle kohta 1. juuli 1969. aasta kohtuotsus Brachfeld ja Chougol Diamond, 2/69 ja 3/69, EU:C:1969:30, punkt 222. Mõiste „tollimaksudega samaväärse toimega maksud“ määratlus ei ole pärast seda muutunud. Vt mh 1. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Petrotel-Lukoil ja Georgescu, C-76/17, EU:C:2018:139, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika.

34 Slovakkia valitsus viitab sellega seoses elektrimääruse artikli 12 lõigetele 2–8. FENS ei ole sellele vastu vaielnud.

55. Euroopa Kohus on leidnud, et riigisisene maks, mida nõutakse süsteemselt ja samade kriteeriumide alusel eksporditud ja mitteeksporditud kaupadelt, ei ole tollimaksuga samaväärse toimega maksuna keelatud.[35] Asjakohasteks kriteeriumideks on see, kas maksustamise aluseks olev tehing on sisulisest majanduslikust vaatenurgast mõlema kaupade kategooria puhul sama turustusetapi, maksukoormat kandvate isikute kategooriate, maksu arvutamise meetodi ning selle maksu lõppkasutamise osas.[36]

56. Liikmesriigi kohtul on vajalik teave nende kriteeriumide kohaldamiseks.

57. Ent Euroopa Kohtule esitatud teabest ei nähtu, et seda maksu nõutakse nii Slovakkias tarbitud kui ka eksporditud elektrienergia puhul samal turustusetapil, samuti ei ole maksukoormus pandud samale isikute kategooriale. Elektrimääruse artiklist 12, nagu Slovakkia valitsus on seda Euroopa Kohtule selgitanud, nähtub, et kui Slovakkias tarbitud elektrienergia puhul maksab seda maksu lõpptarbija või -klient,[37] siis eksporditud elektrienergia puhul maksab seda eksportija. Seega makstakse esimesel juhul seda maksu elektrienergia tarbimise pealt ning põhimõtteliselt pärast seda, kui elektrienergia on läbinud erinevad etapid edastamisest tarnimise ning tarbimiseni. Seevastu eksporditud elektrienergia puhul peab seda maksu maksma eksportija ning seda elektrienergiat ei ole tarbitud ning samuti ei ole see veel väljunud põhivõrgu piirest.

58. Sellest vaatenurgast tuleb käesolevat asja eristada kohtuasjast Nygård, milles Euroopa Kohus leidis, et sündmus, mille puhul kuulus tasumisele Taanis kasvatatud ja siseturul tapmiseks müüdud sigade pealt võetav maks, mida pidi tasuma tootja sigade üleandmisel tapmiseks, ning sündmus, mille puhul kuulus tasumisele elusalt eksporditud sigade pealt eksportija poolt makstav maks, olenemata sellest, kas ta oli ühtlasi ka tootja, oli sama, nimelt see, kui loomad lahkusid Euroopa Kohtu sõnul „kodumaisest esmatootmisest“.[38] Käesolevas asjas nõutakse maksu Slovakkias tarbitud elektrienergia pealt, kui see on jõudnud lõpptarbijani või -kliendini, ning eksporditud elektrienergia pealt enne selle jaotamist ning enne, kui see on tehtud kättesaadavaks lõpptarbimiseks.[39] Lisaks on elektrienergia äratarvitatav toode.[40] Kui maksu nõutakse seoses elektrienergia tarbimisega, siis see tähendab, et asjaomane toode ei ole enam turul. Seevastu eksporditud elektrienergia on endiselt turul ja sellega saab teha edasisi tehinguid (mida tavaliselt ka tehakse).

59. Asudes nüüd käsitlema maksu arvutamise meetodit, siis on see muidugi riigisisese õiguse küsimus. Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et maksu arvutatakse edastatud megavatt-tundide alusel. FENS väidab oma kirjalikes seisukohtades, et eksporditud elektrienergia eest nõutud maksu summa oli suurem, ent Slovakkia valitsus eitab seda. Seda küsimust peab kontrollima riigisisene kohus ning kaaluma, kas erinevus on objektiivselt põhjendatud.

60. Lisaks nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et Slovakkias tarbitud ja eksporditud elektrienergia pealt võetava maksu esemeline ja ajaline kohaldamine on erinev. Nii nõutakse seda maksu kogu Slovakkias tarbitud, nii riigisiseselt toodetud kui ka imporditud elektrienergialt, samas kui eksporditud elektrienergia puhul nõutakse seda ainult riigisiseselt toodetud elektrienergia pealt. Samuti, kui Slovakkias tarbitud elektrienergia maks näib olevat püsiv, siis eksporditud elektrienergia maks oli ajutine ja seda nõuti ainult 1. jaanuari 2008 ja 31. märtsi 2009 vahelisel ajal.

35 Vt selle kohta 23. aprilli 2002. aasta kohtuotsus Nygård, C-234/99, EU:C:2002:244, punkt 28.

36 Vt selle kohta 23. aprilli 2002. aasta kohtuotsus Nygård, C-234/99, EU:C:2002:244, punktid 29–39.

37 Konkreetsetel juhtudel maksab seda maksu jaotusvõrgu haldur või elektrienergia tootja oma objektidel tema enda poolt muudel eesmärkidel peale elektrienergia tootmise tarbitud elektrienergia eest.

38 23. aprilli 2002. aasta kohtuotsus Nygård, C-234/99, EU:C:2002:244, punkt 29.

39 Lisaksin siin, et FENS argumendi selle kohta, et eksporditud elektrienergia võib olla seoses põhivõrgu teenustega maksustatud kahekordselt, on Euroopa Kohus tagasi lükanud seoses olukordadega, kus liidu õiguses ei leidu norme, mis keelaksid maksu kahekordse maksmise. Vt selle kohta 23. aprilli 2002. aasta kohtuotsus Nygård, C-234/99, EU:C:2002:244, punktid 37 ja 38.

40 Ehkki energia jäävuse seadus ütleb, et energia ei teki ega kao, vaid ainult muundub ühest liigist teise, lõpetab tarbitud elektrienergia vähemalt maksustamise seisukohalt igal juhul eksisteerimise *turul*.

61. Maksu lõppkasutuse osas väidab Slovakkia valitsus, et see vastab põhivõrguettevõtja tulule ja selle eesmärk on tagada põhivõrgu usaldusväärsus. Slovakkia valitsus leiab, et need teenused on ühtemoodi kasulikud nii riigisiseselt tarbitud kui ka eksporditud elektrienergiale. Ent sedasorti teenus näib olevat oma loomult püsiv – see ei selgita, miks tuli kehtestada ajutine maks. Lisaks, ehkki maksu lõppkasutus on tegur, mida tuleb arvesse võtta maksustatava teokoosseisu kindlaksmääramisel, on kohtupraktikas välja kujunenud, et tollimaksuga samaväärse toimega maksud on keelatud, hoolimata nende kehtestamise eesmärkidest või nendest saadava tulu kasutamise otstarbest.[41]

62. Olen seetõttu seisukohal, et käesolevas asjas on maksustatav teokoosseis asjaolu, et elektrienergia liikus üle Slovakkia piiri. Käesolevas asjas on vaidlusaluse maksu näol, mida nõutakse kogu Slovakkias tarbitud nii riigisiseselt toodetud kui ka imporditud elektrienergialt, ent mida eksporditud elektrienergia puhul nõuti ainult lühiajaliselt ja ainult riigisiseselt toodetud elektrienergialt, tegemist tollimaksuga samaväärse maksuga.

63. Mis puudutab ekspordi maksustamise võimalikku põhjendatust, siis on kohtupraktikas välja kujunenud, et ELTL artiklis 30 sätestatud keeld on üldist ja absoluutset laadi.[42] Selles aluslepingus ei ole sätestatud ühtegi erandit ja Euroopa Kohus on leidnud, et (praeguste) ELTL artiklite 28 ja 30 selgusest, kindlusest ja piiramata kohaldamisalast tuleneb, et tollimaksude keeld kujutab endast olulist reeglit ning seetõttu peavad selle erandid olema selgelt kehtestatud.[43] Euroopa Kohus on keeldunud laiendamast analoogia alusel ELTL artiklite 34 ja 35 suhtes ELTL artiklis 36 sätestatud erandeid tollimaksudele ja tollimaksuga samaväärse toimega maksudele, märkides, et sellise põhimõttelise reegli erandeid tuleb tõlgendada kitsalt.[44]

64. Seetõttu tuleb tagasi lükata Slovakkia valitsuse väited selle kohta, et kõnealune ekspordimaks oli põhjendatud, kuna seda nõuti vastavalt direktiivi 2005/89 artiklile 5 ning ainult 1. jaanuari 2008 ja 31. märtsi 2009 vahelisel ajal tulenevalt vajadusest tagada võrgu toimimine, stabiilsus ja usaldusväärsus seoses tootmise oodatava langusega.[45] Lisaks muutis vaidlustatud meede elektrienergia eksportimise kallimaks, ilma et oleks tingimata aidanud kaasa Slovakkia valitsuse väidetud eesmärgi saavutamisele.[46]

65. Madalmaade valitsus väidab, et kõnealune maks kujutab endast tasu teenuse eest, milleks on Slovakkia elektrivõrgu stabiilsuse ja usaldusväärsuse tagamine, ega kuulu seetõttu ELTL artikli 30 kohaldamisalasse.

66. Euroopa Kohus on möönnud, et maksu puhul, mis kujutab endast tasu, mida ettevõtja peab maksma temale reaalselt osutatava teenuse eest ning mis on proportsionaalne nimetatud teenusega, ei ole tegemist tollimaksuga samaväärse toimega maksuga.[47] Ent selleks, et maks ei kuuluks ELTL artikli 30 kohaldamisalasse, peab osutatud teenusest olema konkreetselt kasu üksikule eksportijale.[48] Üldistes huvides saadav kasu on oma loomult liiga üldine ja seda on raske pidada tasuks tegelikult üle antud konkreetse hüve eest.[49]

41 Vt selle kohta 21. juuni 2007. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, C-173/05, EU:C:2007:362, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 9. septembri 2004. aasta kohtuotsus Carbonati Apuani, C-72/03, EU:C:2004:506, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika.

42 21. septembri 2000. aasta kohtuotsus Michaïlidis, C-441/98 ja C-442/98, EU:C:2000:479, punkt 14 ja seal viidatud kohtupraktika.

43 Vt selle kohta 14. detsembri 1962. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Luksemburg ja Belgia, 2/62 ja 3/62, EU:C:1962:45, punkt 432.

44 Vt selle kohta 10. detsembri 1968. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, 7/68, EU:C:1968:51, punkt 430.

45 Slovakkia valitsus ei selgita, kuidas selline ajutine maks nagu põhikohtuasjas peaks olema hõlmatud selle direktiivi artikliga 5, mis lubab liikmesriikidel võtta asjakohaseid meetmeid, et säilitada elektrienergia nõudluse ja tootmisvõimsuste olemasolu vahelist tasakaalu. Ta pelgalt kordab, et maks puudutab süsteemi stabiilsust ning tarnete kindlust ja usaldusväärsust.

46 Vt analoogia alusel 10. detsembri 1968. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, 7/68, EU:C:1968:51, lk 430.

47 9. septembri 2004. aasta kohtuotsus Carbonati Apuani, C-72/03, EU:C:2004:506, punkt 31.

48 27. septembri 1988. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, 18/87, EU:C:1988:453, punkt 7.

49 Vt selle kohta 1. juuli 1969. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Itaalia, 24/68, EU:C:1969:29, punkt 16.

67. Slovakkia valitsus viitas sellele aspektile lühidalt oma kirjalikes seisukohtades, väites, et kõnealune maks tagab põhivõrgu usaldusväärsuse ja toimimise ning sellega osutatakse teenust, mis tagab tootmiskäitiste toimimise. Slovakkia valitsus ei osalenud kohtuistungil ega esitanud lisateavet.

68. Euroopa Kohtu käsutuses olev materjal ei ole piisav, et hinnata, kas vaidlusalune maks on tasu teenuse eest, millega antakse konkreetne hüve üksikule eksportijale. Lisaks väitis FENS kohtuistungil, et maksule lisati käibemaks, mis peaks tavaliselt näitama, et maks vastab teenustasule, ent see ei ole küllaldane, et järeldada, et täidetud on Euroopa Kohtu praktikas määratletud kriteeriumid, mis võimaldaks seda maksu pidada ettevõtjale tegelikult osutatud teenuse eest makstud tasuks, mis ei kuulu ELTL artikli 30 kohaldamisalasse.

69. Sellest tuleneb, et põhikohtuasjas vaidlusalune maks, millega maksustatakse kodumaiselt toodetud elektrienergia tulenevalt asjaolust, et see ületab riigipiiri, on tollimaksuga samaväärse toimega maks, mis kuulub ELTL artikli 30 kohaldamisalasse, kui seda kohaldatakse liikmesriikidevahelises kaubanduses, tingimusel et liikmesriigi kohus neid faktilisi asjaolusid kinnitab. See maks on samamoodi keelatud seoses ekspordiga kolmandatesse riikidesse, kuna sellised maksud kuuluvad ELTL artikli 3 lõike 1 punktide a ja e, artikli 28 lõike 1 ning artiklite 206 ja 207 kohaselt Euroopa Liidu ainupädevusse.

Liigitamine diskrimineerivateks riigimaksudeks

70. Oma kirjalikes seisukohtades on nii Madalmaade kui ka Slovakkia valitsus käsitlenud võimalust, et vaidlusalune maks võib kuuluda ELTL artikli 110 kohaldamisalasse. Komisjon esitas sarnase väite kohtuistungil. Ent mina olen jõudnud järeldusele, et see maks kuulub ELTL artikli 30 kohaldamisalasse ning kohtupraktika kohaselt ei või neid kahte sätet, mis järgivad üksteist täiendades eesmärki keelata ära mis tahes siseriiklik maksumeede, mis võib kaasa tuua teistest liikmesriikidest pärit või sinna suunatud toodete diskrimineerimise, takistades neil Euroopa Liidus tavapärastes konkurentsitingimustes vabalt liikuda, kohaldada üheskoos.[50] See ei oleks kooskõlas aluslepingute üldise ülesehitusega, kuna sama meede ei saa kuuluda üheaegselt neisse mõlemasse kategooriasse.[51]

71. Kui Euroopa Kohus peaks asuma vastupidisele seisukohale ja leidma, et põhikohtuasjas vaidluse all olev maks kuulub ELTL artikli 30 kohaldamisalasse, siis tuleb käsitleda ELTL artiklit 110. Teen seda lühidalt.

72. Maks ei kujuta endast tollimaksuga samaväärse toimega maksu, vaid riigimaksu ELTL artikli 110 tähenduses, kui ta on osa siseriiklikust üldisest maksusüsteemist, mida kohaldatakse teatavatele kaubakategooriatele objektiivsete kriteeriumide alusel ning vastava kauba päritolule või sihtkohale vaatamata.[52] Ehkki ELTL artiklis 110 viidatakse sõnaselgelt ainult imporditud kaupadele, hõlmab see säte väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ka eksporditud kaupu.[53]

73. Et liikmesriigisisesed maksueeskirjad oleksid ELTL artikliga 110 keelatud, peavad need olema *diskrimineeriva* või *kaitsva* iseloomuga.[54] Seda sätet on tõlgendatud laialt ning see hõlmab kõiki maksumenetlusi, mis kahjustavad kodumaiste ja imporditud (või eksporditud) toodete võrdset kohtlemist. Selles sättes kehtestatud keeldu tuleb seetõttu kohaldada alati, kui mõni maksusäte asetab

50 17. juuli 2008. aasta kohtuotsus Essent Netwerk Noord jt, C-206/06, EU:C:2008:413, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika.

51 2. oktoobri 2014. aasta kohtuotsus Orgacom, C-254/13, EU:C:2014:2251, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika.

52 8. juuni 2006. aasta kohtuotsus Koornstra, C-517/04, EU:C:2006:375, punkt 16 ja seal viidatud kohtupraktika.

53 22. mai 2003. aasta kohtuotsus Freskot, C-355/00, EU:C:2003:298, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika.

54 11. märtsi 1992. aasta kohtuotsus Compagnie commerciale de l'Ouest jt, C-78/90–C-83/90, EU:C:1992:118, punkt 24.

teistest liikmesriikidest imporditud tooted võrreldes siseriiklike toodetega ebasoodsamasse olukorda.[55] Olen seisukohal, et need põhimõtted kehtivad analoogia alusel selliste maksude suhtes, mis võivad tõenäoliselt heidutada kodumaiste kaupade eksporti teistesse liikmesriikidesse kodumaise tarbimise huvides.

74. Euroopa Kohus on selgelt märkinud, et riigimaksu, mida kohaldatakse *vahet tegemata*, „tuleb sellele vaatamata pidada [ELTL artiklis 110] sätestatud diskrimineerimiskeelu rikkumiseks, kui maksustatud riigisiseste toodete, mida valmistatakse ja turustatakse kodumaisel turul, soodustamine maksust saadud tulu arvel tasakaalustab ainult osaliselt neile toodetele pandud koorma ning mõjutab seega kahjulikult eksporditud kodumaiseid tooteid […]. Sellisel juhul tuleb eksporditud tootele määratud maks, mis on põhimõtteliselt seaduslik, keelata ulatuses, milles ta osaliselt kompenseerib riigisisesel turul töödeldud või turustatud toodet koormava maksu, ning seda tuleb proportsionaalselt vähendada […]. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on liikmesriigi kohtu ülesanne tuvastada eksporditud toodete diskrimineerimise ulatus […]. Sel eesmärgil peab ta võrdlusperioodil seoses teatud viiteperioodiga tuvastama, kas kodumaistelt toodetelt nõutava maksu kogusumma ja ainult seoses nende toodetega antavad soodustused on rahaliselt võrdväärsed“.[56]

75. Slovakkia valitsus väidab, et võrguteenuste eest makstud maksu tuleb pidada riigimaksuks, ent see ei olnud diskrimineeriv, kuna seda kohaldati samal viisil nii Slovakkiast eksporditud kui ka seal tarbitud elektrienergia suhtes vastavalt objektiivsetele kriteeriumidele, olenemata sellest, kas kaup ületas riigipiiri.

76. Materjalide alusel, mida analüüsisin käesoleva ettepaneku punktides 57–61, olen seisukohal, et vaidlusalune maks võib heidutada kodumaiste kaupade eksporti nende kodumaise tarbimise kasuks. Mis puudutab kasu, mis võib tekkida seoses riigisiseselt tarbitud või siis eksporditud elektrienergiaga, on Euroopa Kohtule esitatud ainult mõned üldised väited, et selline süsteem tagab põhivõrgu usaldusväärsuse ja toimimise, teenuste osutamise ja tootmiskäitiste töö. See ei ole sellisena piisav, et hinnata, kas kasu kaalub üles üht liiki elektrienergiale pandud koorma.

77. Riigisisese kohtu ülesanne on viia läbi nõutavad kontrollid ja teha vajalikud järeldused ning seetõttu peavad põhikohtuasja pooled ja menetlusse astuja sellele kohtule faktilisi asjaolusid nõuetekohaselt tõendama.[57] Kui Euroopa Kohtu praktikast tuletatud põhimõtetest lähtudes ilmneb, et vaidlusalune maks on mingil viisil diskrimineeriv või kaitsva iseloomuga, tuleb see lugeda ELTL artikliga 110 keelatuks.

78. Seega, kui Euroopa Kohus peaks leidma, et põhikohtuasjas vaidluse all olev maks ei kuulu ELTL artikli 30 kohaldamisalasse, siis tuleb see maks liigitada ELTL artikliga 110 keelatud riigimaksuks, kui ja ulatuses, milles see osutub seotuks riiklike maksude, mida süstemaatiliselt kohaldatakse kogu elektrienergiale objektiivsete kriteeriumide alusel ning sõltumata toodete päritolust või sihtkohast, üldise süsteemiga, ent on diskrimineeriv või kaitsva iseloomuga. Liikmesriigi kohtu ülesanne on tuvastada asjakohased faktilised asjaolud ja teha vajalikud järeldused.

55 Vt selle kohta 8. novembri 2007. aasta kohtuotsus Stadtgemeinde Frohnleiten ja Gemeindebetriebe Frohnleiten, C-221/06, EU:C:2007:657, punkt 40.

56 Vt selle kohta 23. aprilli 2002. aasta kohtuotsus Nygård, C-234/99, EU:C:2002:244, punktid 42 ja 43 ning seal viidatud kohtupraktika.

57 Vt selle kohta 23. aprilli 2002. aasta kohtuotsus Nygård, C-234/99, EU:C:2002:244, punkt 47.

Ettepanek

79. Eeltoodud kaalutlustest lähtudes soovitan Euroopa Kohtul vastata Okresný súd Bratislava II (Bratislava II piirkondlik kohus, Slovakkia) järgmiselt:

Põhikohtuasjas vaidlusalune maks, millega maksustatakse kodumaiselt toodetud elektrienergia tulenevalt asjaolust, et see ületab riigipiiri, on tollimaksuga samaväärse toimega maks, mis kuulub ELTL artikli 30 kohaldamisalasse, kui seda kohaldatakse liikmesriikidevahelises kaubanduses, tingimusel, et liikmesriigi kohus neid faktilisi asjaolusid kinnitab. See maks on samamoodi keelatud seoses ekspordiga kolmandatesse riikidesse, kuna sellised maksud kuuluvad ELTL artikli 3 lõike 1 punktide a ja e, artikli 28 lõike 1 ning artiklite 206 ja 207 kohaselt Euroopa Liidu ainupädevusse.